

ГОЛАС РАДЗІМЫ

ВЫДАЕЦЦА З 1955 ГОДА ●

● NO.16 (3042) ●

● ПЯТНІЦА, 4 МАЯ, 2007

Уменне рабіць знаходкі і адкрываць маршруты
У Мінску прайшоў злёт удзельнікаў рэспубліканскай акцыі “Жыву ў Беларусі і тым ганаруся” **Стар. 2**

Знічкі Айчыны
Стар. 3

Кабзары і песняры
У мінскім доме Якуба Коласа спаткаліся нашчадкі беларускіх і ўкраінскіх класікаў **Стар. 4**

СУСТРЭЧЫ

“Ромеры прыкіпелі да новай айчыны”

У Доме Ваньковічаў ушанавалі памяць вядомага мастака, скульптара і медальера

Адам Мальдзіс

Старажытны рыцарска-шляхецкі род Ромераў выводзіўся з Саксоніі. Потым праз Курляндцыю ён перасяліўся ў Вялікае княства Літоўскае, на беларускія і літоўскія землі, дзе прадстаўнікі гэтага роду займалі розныя, не надта высокія пасады — больш хінуліся да культурнай, творчай дзейнасці. Адным з найбольш вядомых сярод Ромераў быў Альфрэд Ізідор (1832–1897), чыё 170-годдзе з дня нараджэння і 110-годдзе з дня смерці адзначылі пад канец красавіка ў мінскім Доме Ваньковічаў, які з’яўляецца філіялам Нацыянальнага мастацкага музея Беларусі.

Жыхар Вішнева на Сморгоншчыне, сябар Францішка Багушэвіча Ян Карловіч пісаў у сваіх успамінах, што Ромеры “прыкіпелі да новай айчыны”. І выдатны мовазнавец ведаў, што сцвярджаў: ён быў шваграм Альфрэда Ізідора, абодва яны былі жанаты на красунях-сёстрах Сулістроўскіх, адораных талентамі і гаспадарлівых. Сваю часта сустракаліся — то ў Вішневе, то ў Каралінаве, што цяпер

на Пастаўшчыне, каля Камаяў. Ромер пражыў там не так і доўга — усяго дзесяць год, але пакінуў у наваколлі добры і яркі след, у тым ліку — славетны абраз “Хрыстос і сірата”, што вісіць як падарунак і цяпер у Камайскім касцёле-цвярдыні (сёлетні год абвешчаны ў гэтай парафіі годам Альфрэда Ромера).

Душой вечара быў мастак Алесь Цыркуноў, які пачаў гаворку і прадстаўляў прамоўцаў. Ён жа падрыхтаваў невялікую юбілейную выставу: сваю карціну з выявай Ромера і абліччам Мадонны побач (сюжэт заснаваны на рэальным факце: будучы пасля паўстання 1863 года як яго ўдзельнік заключаным у Дынабургскую крэпасць і не маючы там чым маляваць, ён пачаў выводзіць на сцяне абрысы Маці Божай пачарнелым агаркам свечкі), копію абраза “Хрыстос і сірата”, свой малюнак сядзібы ў Каралінаве, якая сёння пільна патрабуе рэстаўрацыі, выяву разгалінаванага генеалагічнага “дрэва” Ромераў. Ёсць на “дрэве” і бацька мастака Эдвард Ян, таксама мастак, вучань Яна Рустэма, а яшчэ літаратар, грамадскі дзеяч, выпускнік

“Хрыстос і сірата” А. Ромера (Камай Пастаўскага раёна)

Віленскага ўніверсітэта.

Пра графіку і медальернае майстэрства А. Ромера гаварыў на вечары выкладчык Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў Уладзімір Рынкевіч. Выявы, якія ён

дэманстраваў на экране, пераканалі прысутных, што Ромер з вялікай любоўю паказваў на сваіх акварэлях людзей з прастанароддзя. Мовазнавец Алесь Саўра прывіўся на напісанні прозвішча мастака. Больш

дакладным было б напісанне Рамэр або нават Рэмэр, але прысутныя рашылі, што трэба пакінуць традыцыйнае, энцыклапедычнае напісанне. Краязнавец з Камарова на Мядзельшчыне Янка Драўніцкі прыгадаў дачку мастака Галену Ромер-Аханкоўскую, аўтарку некалькіх кніг пра мясцовае беларускае сялянства (“тутэйшых”), багаты яго фальклор. Ён бачыў гэтую літаратарку ў дзяцінстве і нават аднойчы асмеліўся прынесці ёй букет бэзу за імкненне ўратаваць вясковага хлопчыка Казіка, які тапіўся ў возеры. Пасля яе ў “Завілейскім краі” засталася добрая памяць, адчыненыя з яе дапамогай школы і бібліятэкі.

Гаварылася на вечары таксама, што ў Беларусі, дзе мастак правёў найбольш плённы перыяд сваёй творчасці, замала яго твораў — толькі абраз у Камаях і “Пінская Панна”. Па розных прычынах асноўная частка спадчыны А. Ромера аказалася ў Вільні, Кракаве, Львове і Парыжы. Вярнуць яе цяжка, але выявіць яе, увесці ў супольны навуковы і культурны ўжытак — зусім рэальная мэта.

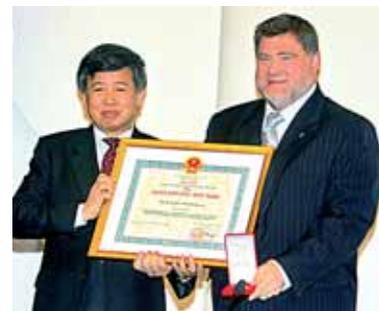
ВЕСТКІ

Ордэн — універсітэту

Вольга Карнеева

Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт удастоены ўзнагароды Сацыялістычнай Рэспублікі В’етнам — ордэна Дружбы народаў.

Урачыстае ўручэнне адбылося на пасяджэнні Вучонага савета ўніверсітэта. На цырымоніі прысутнічаў Надзвычайны і Паўнамоцны Пасол Сацыялістычнай Рэспублікі В’етнам у Рэспубліцы Беларусь Ву Суан Нінь. Ордэн Дружбы народаў — вышэйшая дзяржаўная ўзнагарода В’етнама ў дачыненні да замежных краін. Рашэнне ўзнагародзіць ім БДУ прыняў прэзідэнт гэтай краіны.

Студэнты з В’етнама атрымліваюць адукацыю ў БДУ з пачатку 60-гадоў XX стагоддзя. За гэты час падрыхтавана больш за 500 фізікаў, хімікаў, матэматыкаў і біёлагаў і каля 200 гісторыкаў, журналістаў, філолагаў, філосафаў і юрыстаў.

Па дарозе ўспамінаў

З Калініграда ў Мінск і Маскву прайшоў Цягнік памяці.

Гэта патрыятычная акцыя аб’яднала звыш 400 чалавек. У іх ліку ветэраны Вялікай Айчыннай і калектывы мастацкай самадзейнасці, выхаванцы кадэцкіх карпусоў, актывісты патрыятычных клубаў, дзіцячых і маладзёжных грамадскіх арганізацый, члены Маладзёжнага ўрада Калінінградскай вобласці. Сярод пасажыраў былі і тыя, хто ўдзельнічаў у вызваленні Беларусі, у партызанскім руху на тэрыторыі рэспублікі. У Беларусі ўдзельнікі акцыі ўсклалі вянкi і кветкі да помнікаў воінскай славы, наведалі мемарыяльны комплекс “Хатынь”. У Маскве прайшоў мітынг на Паклоннай гары. Удзельнікі акцыі таксама наведалі Цэнтральны музей Вялікай Айчыннай вайны, усклалі вянкi і кветкі да магілы Невядомага салдата.

Праплыць на “Нёмане” да Нёмана

Здзейсніць падарожжа па Аўгустоўскім канале на турыстычным цеплаходзе можна будзе ў любы час сутак

Рух па Аўгустоўскім канале пачынаецца

Ірына Цімафеева

Паводле слоў генеральнага дырэктара прадпрыемства “Гроднамеляводгас” Барыса Багданца, зацікаўленых у такой вандроўцы на цеплаходзе шмат, ужо ёсць заяўкі і на летнія месяцы. Аўгустоўскі канал прыцягвае турыстаў як частка рэдкай экасістэмы. Артэрыя канала праходзіць па жывапісных мясцінах ляснага масіву Аўгустоўс-

кай пушчы, дзе захаваліся рэдкія віды раслін і жывёл. Канал прыбабны і як унікальны помнік гісторыі. Ён быў пабудаваны ў 1824–1839 гадах як водны гандлёвы шлях, які злучаў Нёман і Вісла. На тэрыторыі беларускай часткі Аўгустоўскага канала знаходзіцца некалькі помнікаў архітэктуры XVIII–XIX стагоддзяў: унікальны палацава-паркавы комплекс у Свяцку, які ўключаны ў лік помнікаў

рэспубліканскага значэння, садова-паркавыя комплексы XVII–XIX стагоддзяў у вёсках Белья Балоты і Радзівілікі, некалькі фартоў Гродзенскай крэпасці канца XIX — пачатку XX стагоддзя, помнікі археалогіі эпохі неаліту. Усе гэтыя унікальныя аб’екты ўвайшлі ў распрацаваны турыстычны маршрут. Цеплаход “Нёман” пабудаваны з улікам навігацыйных асаблівасцяў Аўгустоўскага канала.

Моладзь едзе на Амур

Валянціна Сцяпанавы

Гомельскія студэнты будуць удзельніцаць у будаўніцтве чыгункі, якая злучыць Байкала-Амурскую магістраль са сталіцай Якуціі.

Аб гэтым паведаміў камісар абласнога штаба студэнцкіх атрадаў Гомельскага абласнога камітэта грамадскага аб'яднання Беларускага рэспубліканскага саюза моладзі Аляксандр Балсуноўскі. Па яго словах, для ўдзелу ў праекце ўжо сфарміраваны студэнцкі будаўнічы атрад Амурскай магістралі. У яго ўвайшлі 30 актывістаў БРСМ з ліку студэнтаў трэцяга і чацвёртага курсаў будаўнічага факультэта Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта транспарту.

Мяркуецца, што моладзь будзе занята на будаўніцтве непасрэдна чыгуначнай дарогі на ўчастку Беркакіт — Якуцк, якое было пачата яшчэ ў канцы 80-х гадоў. Гомельскія будаўнічы атрады самым пачне працоўную акцыю, якая будзе доўжыцца каля двух месяцаў.

Аляксандр Балсуноўскі адзначае, што працоўная акцыя, арганізаваная Гомельскім абласным камітэтам БРСМ, з'яўляецца працягам добрай традыцыі, якая была пакладзена будаўнічымі атрадамі Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта транспарту.

Кнігі для дзяцей, узнагароды для дарослых

Ганна Скварцова

Міністэрства інфармацыі Рэспублікі Беларусь і пасольства Беларусі ў Малдове ўзнагароджаны дыпламамі за актыўны ўдзел у рабоце XI Міжнароднага салона дзіцячай кнігі, які прайшоў у Кішыневе. Дыпламам і прэміяй Нацыянальнай бібліятэкі Малдовы “За асаблівыя адносіны да дзяцей” было адзначана і выдавецтва “Мастацкая літаратура”.

Стэнд беларускага пасольства, на якім экспанаваліся кнігі буйных айчынных выдавецтваў, наведаў старшыня парламента Малдовы Марыян Лупу. Ён пазнаёміўся з прадукцыяй выдавецтваў “Вышэйшая школа”, “Народная асвета”, “Мастацкая літаратура”. Асаблівую цікавасць у Марыяна Лупу выклікала кніга “Беларусь — наша Радзіма. Падарунак Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь Аляксандра Лукашэнкі першакласніку”.

Беларускія выдавецтвы з'яўляюцца пастаяннымі ўдзельнікамі Міжнароднага салона дзіцячай кнігі ў Кішыневе. Дзіцячыя кнігі з Беларусі тут заўсёды атрымліваюць высокую адзнаку як наведвальнікаў, так і арганізатараў.

ПОГЛЯД

Марыя Мажар:

“Не баюся эксперыментавачь”

Каб маладых беларускіх кінематаграфістаў заўважылі, іх работы павінны быць актуальнымі і дзёрзкімі, — лічыць маладая сцэнарыстка і рэжысёр Марыя Мажар. Яна больш пяці гадоў працавала над сцэнарыем мастацкага поўнаметражнага фільма “Ворагі”. Фільм неўзабаве павінен выйсці на вялікі экран. Ці стане гэта падзеяй?

Павел Гаспадыніч

— Я вазьму на сябе смеласць сказаць, што карціна дастаткова наватарская, з новым поглядам на вайну. У чым яе сутнасць? Як выйдзе фільм — глядачы даведаюцца. Не хачу загадзя расказаць пра інтрыгу.

— Вы звярнуліся да тэмы вайны. Ці не баяліся, што будзеце выглядаць банальнай? Пра вайну ўжо столькі сказана. І таленавіта, між іншым, як вы ведаеце... Напрыклад, карціны Туварава, Пташукі...

— Хто паглядзіць карціну, зразумее, што там вайны няма, як такоў. Танкі праяжджаюць у адной сцэне праз вёску — адзінае, што сведчыць: вайна недзе побач. Калі дзе і прагучыць стрэл — то за кадрам. На гэтым фоне больш ярка праяўляюцца характары людзей, іх адносіны адзін да аднаго, глыбей раскрываецца сутнасць канфлікту. Для мяне сцэнарыі пра вайну аб'ядноўвае тэма подзвігу, якую я даследую

Марыя Мажар — рэжысёр фільма “Ворагі”

і якая мяне цікавіла з дзяцінства. Чаму чалавек здзяйсняе мужныя, гераічныя ўчынкі? Як ён да гэтага прыходзіць? Я на драбніцы спрабую гэта даследаваць, бо цалкам аб гэтым не раскажаш, нават калі зняць сотню

фільмаў.

— “Ворагі” — дэбютная работа. Абышліся без дапамогі?

— Прадзюсерам карціны выступіў расійскі рэжысёр Аляксей Учыцель, які вельмі тонка адчувае кіно і, у прыватнасці,

драматургію. Ён не знаходзіўся на здымачнай пляцоўцы, аднак увесь матэрыял прагледжваў. І падзяліўся сваімі ўражаннямі, зрабіў заўвагі — вельмі істотныя і дакладныя.

— Вас акцёры адразу чуюць ці даводзіцца паўтараць тое, што хочаце ім данесці? Падчас здымкаў не ўзнікала праблем?

— З акцёрамі цікава працаваць. Цяпер я нават пад канкрэтных акцёраў пішу. Яны адчуваюць мяне. Увогуле, каб дакладней перадаць перажыванні акцёраў, я выкарыстоўвала доўгія, але дынамічныя кадры.

— У “Ворагах” здымаецца народны артыст Беларусі Генадзь Гарбук. Калісьці Міхаіл Пташук сказаў, што да Гарбука быццам “прырос” сыграны вобраз Петрака з фільма “Знак бяды”. Ці згодны вы з такім меркаваннем?

— Так. Але ў сваёй карціне намагалася змяніць гэты стэрэатып. Наколькі гэта ў мяне атрымалася, можна будзе ўбачыць у фільме.

— Ад расійскіх прадзюсераў паступаюць прапановы супрацоўнічаць?

— І даволі шмат. Мне таксама дасылаюць свае работы маладыя сцэнарысты, але пакуль не знаходжу ў іх вартага, што можна было б, на маю думку, здымаць.

— За сцэнарыі “Адзямлі агонь ад полымя” (потым назва змянілася на “Ворагі”) вы атрымалі дыплом міжнароднага кінафестывалю “Сярэбраны Віцязь”. Пасля былі і другія прызы... Такі хуткі ўзлёт да поспеху не перашкаджае?

— Той, хто гоніцца толькі за поспехам — стывяе свой творчы рост. Таму працую амаль бесперапынна...

— Здаецца, што нацыянальны кінематограф паступова адраджаецца. На вашу думку, ці так гэта?

— Думаю, перспектывы ў беларускага кіно ёсць. Трэба мяняць падыходы і не баяцца эксперыментавачь.

Уменне рабіць знаходкі і адкрываць маршруты

У Мінску прайшоў злёт удзельнікаў рэспубліканскай акцыі “Жыву ў Беларусі і тым ганаруся”

Вольга Карэтнікава

Міністр адукацыі Аляксандр Радзькоў адзначыў, што акцыя праводзіцца з 2006 па 2008 гады і ўключае асобныя конкурсы па стварэнню комплексных прыродна-культурных, інфармацыйных карт схем малой радзімы, прапрацоўцы новых экскурсійных і турыстычных маршрутаў, конкурсы аматарскіх відэафільмаў, фатаграфій, малюнкаў, буклетаў аб родным краі.

У пачатку гэтага навучальнага года прадстаўнікам беларускіх школ і школьных музеяў, пры непасрэдным садзейнічання прадпрыемства “Белкартаграфія”, былі ўручаны спецыяльныя контурныя карты раёнаў рэспублікі. Вучні наклеіваюць на іх спецыяльныя значкі, якія распавядаюць пра

Маладыя краязнаўцы сабраліся ў Мінску

ўсё самае цікавае з гісторыі і сучаснага жыцця свайго краю. Затым на аснове гэтых карт будуюць складацца абласная і пазней рэспубліканская краязнаўчыя карты. Безумоўна, да кожнага пазначэння павінна быць дадзена тлумачэнне, таксама складзенае школьнікамі. Першыя вынікі даследаў маладых археолагаў і гісторыкаў ужо нанесены на контурную

карту некалькіх раёнаў Беларусі і прадстаўлены на злёце ў Мінску.

Аляксандр Радзькоў адзначыў, што акцыя стала сапраўды ўсенароднай, да пошуку новага падключыліся не толькі дзеці, але і іх бацькі, бабулі, дзядулі і іншыя сваякі. “Мы паставілі перад сабой мэту стварыць адзіную, вялікую, ілюстраваную карту турыстычных маршрутаў

і слаўных мясцін Беларусі. Бо ў кожным раёне Беларусі, у кожным горадзе, вёсцы ёсць свае асаблівасці, тая непаўторная гісторыка-культурная атмасфера, якая спрыяе фармаванню ў чалавеку цікавасці да малой радзімы, шчырых патрыятычных пачуццяў, нацыянальнай самасвядомасці і сацыяльнай актыўнасці. Любы гістарычны факт з жыцця маленькай вёскі павінен стаць здабыткам нашага народа. Задача дзяцей — знайсці гэтыя факты. Так што неўзабаве на дарогах краіны будуць устаноўлены спецыяльныя знакі, якія раскажучь аб той або іншай гістарычнай падзеі. Такія надпісы — сведчанні былой гісторыі, знойдзеныя маладымі краязнаўцамі, з'явіцца і на спецыяльнай карце Беларусі”, — сказаў міністр.

Новае аблічча Салігорска

Дзіяна Грышанавы

Свой уклад у ажыццяўленне маштабнага праекта “Горад-сад” унеслі ў дзень суботніка жыхары Салігорскага раёна.

Тысячы добраахвотнікаў працавалі на добраўпарадкаванні лесапаркавай зоны ў Салігорску, прыводзілі ў парадак тэрыторыі каля жылых дамоў, садзілі дрэвы, уладкоўвалі газоны.

Як раскавалі ў аддзеле ідэалагічнай работы Салігорскага райвыканкама, гэта толькі пачатак вялікіх пераўтварэнняў, якія адбудуцца ў сталіцы беларускіх шахцёраў напярэдадні 50-годдзя з дня заснавання горада. Каб ператварыць Салігорск у горад-сад, мясцовым жыхарам трэба яшчэ нямапапрацаваць, у тым ліку на агульнагарадскіх суботніках.

Спецыялісты адзначылі, што ў цэлым па Салігорскаму раёну ў гэтай рэспубліканскай акцыі прынялі ўдзел 45 тысяч чалавек, у тым ліку 8 тысяч навучэнцаў, студэнтаў, пенсіянераў. У фонд суботніка пералічана каля 47 мільёнаў заробленых грошай.

Здараецца, што ў вялікія падарожжы выпраўляюцца не толькі аматары адкрыцця новых краін, але і кнігі. Мо калі-небудзь і раскажу я ўсе свае кніжныя гісторыі, звязаныя з Кубай, дзе давялося пражыць болей двух гадоў. А зараз, збіраючыся ўгадаць, хто ж з Рэчыцы сляды праклаў ў вялікі свет, распавяду такую гісторыю...

Алесь Карлюкевіч

1989 год... Мой сябра Валерый Манюцін, знайшоўшы ў Мінску кубінца, які пасля заканчэння вышэйшага ваенна-палітычнага вучылішча вяртаецца на Востраў Свабоды, з іншымі дарункамі перадае колькі зборнікаў серыі "Першая кніга паэта". Асабліва не разбіраючыся ў беларускай паэзіі, Валера ўхапіўся адно толькі за серыю, калі я прасіў у лісце перадаць нешта з новых паэтычных кніг. Разам з дырэктарам магазіна савецкай кнігі ў Гаване Арманда знаходжу кватэру незнаёмага мне кубінскага лейтэнанта. Малады сімпатычны хлопец. Распытваю пра Мінск, агульныя словы, нечым яго спрабую аддзячыць... І — колькі радасці прыносіць мне стосік танючкіх кніжачак! — сярод іншых зборнікаў: "Пан Лес" Анатоля Сыса. Пра аўтара ведаю з "ЛіМа", які трапляе да мяне штотыдзень і сюды, за тысячы зямных і марскіх міляў. Ды кубінскі лейтэнант, а яшчэ Арманда, які некуды спяшаўся, загаварылі мяне ўшчэнт, і стосік кніжачак застаецца ляжаць на тумбачцы ў чужой кватэры. Яшчэ колькі разоў заходзіў я па тым гаванскім адрасе, а гаспадароў усё не знаходзіў. Прыязджаў, даведаўшыся, дзе служыць лейтэнант, і ў яго вайсковую часць. Прасіў, каб сам прывёз, перадаў беларускія кнігі. Ды марна... "Пан Лес" — адзін з пяцітысячнага тыража — так і застаўся ў Гаване.

Няма ўжо Анатоля Сыса — пайшоў з жыцця ў маі 2005 года, пахаваны ў родным рэчыцкім Гарошкаве. Унікальная, між іншым, вёска. Пра яе паэт так расказваў у адным з інтэрв'ю: "Мая хата стаіць на гарадзішчы Зарубянецкай і Мілаградскай культур. Гэта III — IV стагоддзі да нашай эры. Яшчэ мая маці і бацька ў 50-х гадах удзельнічалі ў раскопках пад кіраўніцтвам прафесара Мельнікоўскай. Бацька на самазвале адвозіў скрыні са знаходкамі ў Рэчыцу на цягнік, а адтуль іх адпраўлялі ў Маскву, Ленінград. Гэта мае аднагодкі хадзілі па лясках, снарады капалі, а з дзяцінства саматугам капаў чарапкі, маністы, крамянёвыя наканечнікі стрэлаў ды насіў у мясцовы краязнаўчы музей. Я, дарэчы, часта жартую, што сталіца Беларусі

— Гарошкаў, бо першага глінянага каня знайшлі на маім гародзе, як бульбу капалі. Ён зараз — ва ўсіх энцыклапедыях..."

Літаратурная слава Гарошкава — прэзаік, драматург, ваенны журналіст (ён па сённяшні дзень, нягледзячы на сталы ўзрост — 77 гадоў! — працуе ўласным карэспандэнтам "Красной звезды" у Санкт-Пецярбургу) Аркадзь Пінчук. Памятаю спектакль па яго п'есе "Лейтэнанты" у львоўскім тэатры. Нядаўна, пазваніўшы Аркадзю Фёдаравічу, даведаўся, што зямляк закончыў новы раман. А тэма — ваеннае дзяцінства, рэчыцкія партызанскія сцежкі.

Але ж давайце зазірнем ў Рэчыцу, дзе сыходзіліся многія і многія дарогі. І выпраўляла Рэчыца ў вялікі свет многіх сваіх сыноў і дачок. З горада на Дняпры — генерал-маёр Іван Баброўнікаў, які камандаваў артылерыйскай дывізіяй у час Вялікай Айчыннай вайны. Сярод

Рэчыца. Успенская вуліца (пачатак XX стагоддзя)

васьмі ордэнаў, якімі адзначаны за ратную працу, — два ордэны Леніна. У рэчыцкай вёсачцы Артукі нарадзіўся генерал-палкоўнік Мікалай Каваленка. Доўгія гады ў пасляваенны час ён быў адным з кіраўнікоў партыйна-палітычнай работы ва Узброеных сілах СССР. З Рэчыцай самым цесным чынам звязаны лёс генерал-лейтэнанта, Героя Сацыялістычнай Працы, лаўрэата Ленінскай прэміі Анатоля Дзям'янавіча Кунцэвіча. Вучоны, чыё імя занесена ў спіс сусветна вядомых хімікаў, нарадзіўся на Асіповічыне — у Свіслачы. А бацькі пасля вайны жылі ў Рэчыцы, сюды і завітваў Анатоль курсантам, афіцэ-

Рэчыца. Касцёл. пачатак XX стагоддзя

Рэчыца. Пачатак XX стагоддзя

Рэчыца. Мост праз Дняпр (пачатак XX стагоддзя)

Рэчыца. Від з-за Дняпра (пачатак XX стагоддзя)

Знічкі Яфічыны

рам, генералам... У горадзе нядаўна і вуліцу назвалі імем Кунцэвіча.

І ўсё ж горад болей прыналежаць да мастацтва. Славу Рэчыцы ў апошнія дзесяцігоддзі прынеслі мастакі. Першы ў іх шэрагу — канешне ж, Аляксандр Ісачоў. Сапраўднай знічкай праляцеў ён у часе. Нарадзіўся творца ў 1955 годзе ў гарадскім пасёлку Азарычы Калінкавіцкага раёна. Але большую частку жыцця правёў у Рэчыцы. Сюррэалістычная манера, якую майстар абраў пад уплывам нефармальнага ленынградскага асяроддзя, была пабудавана на біблейскіх сюжэтах. Глядзіш

на рэпрадукцыі Ісацова — і падаецца, што палотнішчы нашаму земляку дыктаваў нехта звыш. "Андрэй Першазваны", "Прарок", "Рахіль", "Майсей" — у іх не толькі мінулае, але і наш супярэчлівы час. Вядомы беларускі кінарэжысёр Анатоль Алай зняў выдатны фільм "Не плачце па мне", прысвечаны мастаку.

Рэчыца — радзіма Яфіма Захаравіча Капеляна, народнага артыста СССР, акцёра кіно і тэатра. "Яфім Закадравіч" так жартам называлі калегі па тэатру Таўстаногова ў Піцеры. Капеляна проста нельга не ведаць — здымаўся ён у фільмах "Няўлоўныя мсціўцы", "Качубей", "Крах", "Час, наперад!", "Злачынства і пакаранне", "Ягор Булычоў і іншыя...", "Аповесць пра чалавечае сэрца", "Даурый"... У фондах Рэчыцкага краязнаўчага музея знаходзіцца нямала матэрыялаў пра Капеляна, яго асабістыя рэчы, якія перадала землякам жонка акцёра — народная артыстка СССР Ханум Людміла Макарава. Мо з часам у горадзе, які з года ў год расце, прыгажэе, да сваёй шматвекавай славы дадае новую гісторыю, з'явіцца і новая вуліца — вуліца Яфіма Капеляна?..

Рэчыца. Жаночая гімназія (пачатак XX стагоддзя)

© В поісках утраченнаго Паштоўкі з калекцыі Уладзіміра Ліхадзедава

З глыбіні стагоддзяў вяртаецца мастацтва

Ірына Цімохіна

Нацыянальны мастацкі музей Беларусі прадставіў альбом-каталог “Вобраз літы, старадаўні...”, які апавядае аб медным мастацкім ліцці XII-XX стагоддзяў.

Упершыню ў Беларусі апублікавана такая маштабная музейная калекцыя медналітай пластыкі. Гэта стала магчымым дзякуючы доўгаму вывучэнню помнікаў ліцейнага мастацтва. Альбом будзе цікавы калекцыянерам, музейным супрацоўнікам, а таксама спецыялістам у галіне славянскай культуры, аматарам мастацтва.

“Выданне альбома з’яўляецца значнай падзеяй у культурным жыцці краіны, бо медналітая пластыка — гэта частка нашай

агульнай культуры, якая наглядна паказвае блізкасць традыцый народаў Расіі і Беларусі”, — адзначыў дырэктар музея Уладзімір Пракапцоў.

Каталог уключае 395 прадметаў меднага ліцця — крыжоў, ікон, складняў са збораў музея. Тэкст упрыгожваюць каляровыя і чорна-белыя ілюстрацыі. Да альбома прыкладаецца кампакт-дыск.

Апладысменты глядачам

Зміцер Арцюх

10 гадоў споўнілася сталічнаму клубу аматараў тэатра “Таленты і прыхільнікі”. Створаны ён у 1997 годзе Галінай Махаевай.

Юбілейны вечар прайшоў у мінскім Доме ветэранаў. Павіншаваць кіраўніка клуба, яго сяброў і прыхільнікаў сабра-

лося шмат людзей. Дырэктар Яўген Барсукоў, адкрываючы вечарыну, адзначыў, што першыя дзесяць гадоў існавання клуба былі плённымі. Выказаў надзею, што такімі ж будуць і наступныя.

Шмат добрых слоў пачулі прыхільнікі тэатра ад акцёраў. Яны дарылі кветкі, вершы, песні, апладысменты сваім любімым глядачам.

Кабзары і песняры

У мінскім доме Якуба Коласа спаткаліся нашчадкі беларускіх і ўкраінскіх класікаў

Віктар Корбут

Гасцей з Кіева прымаў сын дзядзькі Якуба — Міхась Міцкевіч. Сустрэчу нашчадкаў беларускага песняра і ўкраінскіх кабзароў наладзіў Дзяржаўны літаратурна-мемарыяльны музей Якуба Коласа.

Пляменніца Паўла Тычыны Таццяна Сасноўская і ўнук Максіма Рыльскага, таксама Максім, прыехалі ў кампаніі прапраўнука Шаўчэнкі — Тараса Лысенкі.

У сябе на радзіме Тарас-малодшы зусім не «зорка». «Мне няёмка спекуляваць імем прапрадзедка», — кажа Лысенка. Яму ўсяго 21 год, хлопец вывучае гісторыю і права ў Кіеўскім педагагічным універсітэце. Піша вершы, але на публіцы выступае толькі з радкамі знакамітага продка.

Прыемнай неспадзяванкай для Тараса сталі жывыя кветкі пры помніку Шаўчэнкі ў Мінску. Ён не думаў, што беларусы так шчыра шануюць імя Кабзара. У двары дома-музея Якуба Коласа Лысенка пасадзіў барвінкі. Кветку-сімвал Украіны Тарас прывёз з-пад Канева, дзе пахаваны Шаўчэнка.

Лысенка добра ведае творчасць Коласа, Купалы і гана-рышца, што ягоны прапрадзед

Для Міхася Міцкевіча і Тараса Лысенка знайшліся тэмы для размовы

сваімі творамі натхняў у свой час беларускіх класікаў.

— Калі вашы песняры шукалі тэмы і вобразы для сваёй паэзіі, то Шаўчэнка ім быў добрым узорам, у чымсьці яны яму нават наслідалі. Бо хвалявала нашых паэтаў адно: свабода для свайго народа, захаванне мовы і нацыянальных традыцый. Не дзіва, што Тараса Рыгоравіча, бадай, найчасцей за іншых пісьменнікаў перакладалі на беларускую мову ў XX стагоддзі.

Украінскую мову прапраўнука Кабзара ў XXI стагоддзі не трэба перакладаць для беларусаў. Тарас Лысенка і сын Коласа адразу паразумеліся. Міхась Міцкевіч прызнаўся, што візіт да яго гасцей і сяброў з Кіева — найлепшы падарунак да 125-годдзя з дня нараджэння бацькі.

А на развітанне Тарас пакінуў загадку: «Дзесяці ў Беларусі мусяць жыць іншыя сваякі Шаўчэнкі». Будзем шукаць...

Ад архіўнага дакумента — да мастацкага твора

Як у Беларусі, так і ва ўсім свеце зніжаецца, прызнаюць даследчыкі, цікавасць да мастацкіх твораў, заснаваных на выдумцы, фантазіі аўтара (так званых фікшн), і ўзрастае папулярнасць напісанага на падставе гістарычных, архіўных дакументаў, асабліва тых, якія раней былі засакрэчаны і адкрыты толькі нядаўна. Адтуль можна ўзяць канкрэтныя факты, што дазваляе паказаць не прыдуманых герояў, а рэальных гістарычных асоб. Гэта датычыцца і п’ес, тэатра, які даўно сумуе па “ажыўленых людзях”, якія валодаюць пазітыўнай энергетыкай.

Адам Мальдзіс

Такія думкі сталі вядучым матывам абмеркавання драмы Людмілы Рублеўскай і Віталія Скалабана “Людвіка і Фабіян”. Прысвечана яна беларускай паэтэсе Зосьцы Верас (у сапраўднасці Людвіцы Сівіцкай), якая пражыла амаль сто год і нядаўна памерла ў Вільнюсе, і першаму яе мужу, пісьменніку-патрыёту, грамадскаму і дзяржаўнаму дзеячу, паплекніку А. Чарвякова, расстаряланаму на падставе няслухных абвінавачванняў у 1920 годзе. П’еса заснавана на архіўных матэрыялах, знойдзеных В. Скалабанам і “ажыўленых” мастацкім асэнсаваннем іх паэтэсай, прازیкам і драматургам, супрацоўніцай газеты “Советская Белоруссия” Людмілай Рублеўскай.

— Нас усіх сабралі тут Людвіка і Фабіян, якія глядзяць на нас вострымі партрэтаў, што захоўваюцца ў нашым сховішчы, — сказала,

адкрываючы вечарыну, дырэктар Беларускага дзяржаўнага архіва-музея літаратуры і мастацтва Ганна Запартыка. — Сабрала публікацыя п’есы пра іх у трэцім нумары часопіса “Маладосць”. Сёння мы з радасцю вітаем у сваіх сценах архівістаў і мастакоў слова, работнікаў тэатраў і тэлебачання. Наша мэта — асэнсаваць ролю, якую выконвае або можа выконваць у пісьменніцкай рабоце архіўны дакумент. Тое, што зрабілі Рублеўская і Скалабан, іх поспех — выпадковасць ці заканамернасць? Я вельмі рада, што да невялікага тыражу кніжнай публікацыі драмы ў 100 экзэмпляраў цяпер дадаецца яшчэ 3500 экзэмпляраў часопісных. Гэта зробіць твор куды больш даступным чытачу.

Людвіка (Зоська Верас)

Фабіян

Галоўны рэдактар “Маладосці” вядомая паэтэса Раіса Баравікова пазнаёміла прысутных з супрацоўнікамі часопіса, якія з’явіліся на прэзентацыю амаль у поўным складзе. Яна падкрэсліла, што цікаваць да архіўных дакументаў — не толькі беларуская, але і больш шырокая, глабальная з’ява. Дзякуючы такой зацікаўленасці ліквідоўваюцца многія “белыя плямы” гісторыі. А хутка, у шостым нумары, паабяцала Р. Баравікова, дзякуючы Віталю Скалабану “Маладосць” узбагаціць нас новай п’есай да юбілею Янкі Купалы. Там таксама будзе прысутнічаць яго вялікасць

Дакумент.

Затым слова было дадзена аўтарам драмы. Віталю Скалабану расказаў аб падрыхтоўцы да юбілеяў Нацыянальнага архіва Беларусі і архіўнай службы рэспублікі, падзяліўся сваёй марай напісаць п’есу пра архівістаў і нават гімн архівіста. Прамоўца выказаў задавальненне з той нагоды, што п’еса-дакумент “Людвіка і Фабіян” спадабалася рэжысёру Магілёўскага народнага тэатра Валянціну Ермаловічу — для яго рыхтуецца сцэнічны варыянт. Л. Рублеўская сцвярджала, што дакументальныя творы дапамагаюць у стварэнні і замацаванні ў свядомасці плённых нацыянальных міфаў, згадала, што, паміраючы, Зоська Верас клікала толькі аднаго чалавека: “Фабіян! Фабіян...”, а муж аўтаркі, паэт Віктар Шніп патлумачыў поспех супольна напісанай драмы тым, што тут удала спалучыліся дзве музы — гісторыі і літаратуры, выказаў надзею, што пасля пастаноўкі драма стане з’явай не толькі літаратурнай, тэатральнай, але і нацыянальнай, дзяржаўнай.

На вечарыне прыводзіліся і іншыя прыклады плённага выкарыстання архіўных крыніц у мастацкай творчасці. Даследчык

Анатоль Верабей расказаў, як гэта выглядала ў творчасці Уладзіміра Караткевіча, у прыватнасці, у рамана “Леаніды не вернуцца на зямлю”, паведаміў добрую навіну: прататып герайні рамана Горавай, мастацтвазнаўца Ніна Молева, выкладчыца маскоўскіх Вышэйшых літаратурных курсаў, дзе вучыўся беларускі пісьменнік, пераслала ў Мінск, зрабіўшы копію ў сваім фондзе, рукапісны зборнік пісьменніка. У Караткевіч у свой час спецыяльна перапісаў яго і падараваў будучаму прататыпу герайні рамана, запоўніўшы старонкі сваімі беларускімі вершамі і іх уласнарукі перакладамі на рускую мову. У зборніку ёсць і невядомыя дагэтуль творы... Тут жа, на пасяджэнні, было дамоўлена, што сенсацыйныя тэксты будучы ўпершыню апублікаваны таксама ў “Маладосці”. Там жа неўзабаве пабачыць свет і драма, прысвечаная беларускаму, польскаму і рускаму паэту і рэвалюцыянеру Адаму Гурыновічу. Яна напісана на падставе аўтэнтчных лістоў да паэта, якія атрыманы з Торуні (Польшча) і захоўваюцца ў архіве-музеі літаратуры і мастацтва, і “дадуманых” адказаў на гэтыя жаночыя пасланні.

Закончылася ж вечарына паэзіяй. Свае вершы чыталі Раіса Баравікова, Віктар Жыбуль, Людміла Рублеўская, Віка Трэнас і Віктар Шніп.